

A lakosság miveltégi állapotának befolyása az erdőgazdaság sikerére és jövedelmezőségére.

A lakosság miveltégi állapota erdőgazdasági szempontból is teheti igen érdekes vizsgálódásnak tárgyát, s van ok rá, mikép módokról gondoskodjunk azon akadályok elhárítására, melyeket ez netalán céljaink elé gördíthet, s viszont, hogy értelemmel kihasználjuk azon kedvező alkalmakat, melyeket ez céljaink eléréséhez nyújthat.

Mert hogy valamely vidék lakosságának miveltégi állapota és a körében lévő erdőgazdaság egymással kölcsönös viszonylatban állnak, egymásra kölcsönösen hatnak, könnyen bebizonyítható, ha pl. két szélsőséget állítunk összehasonlítás végett egymás ellenébe.

Ugyanis általánosan ismert tény az, hogy míg a miveletlen néposztály körül elterülő erdők rendesen feltáratlan kincsű, ősállapotu rengetegek, — addig a miveltebb lakosságtól ellepett vidéken az erdészet csaknem kertészet színvonalára emelkedett már.

És miután miveletlen néposztályt lelhetni nemcsak feltáratlan kincsű őserdők, vagy rendezetlen erdőgazdaságok körében is eleget, — de rendezett, jól gondozott, — haszonnal járó erdőgazdaságot a miveltség alanti fokán álló néposztály sehol nem folytat, sőt ellenkezőleg: egy ilyen erdőgazdaság létele fejlett állapotú lakosság lételét tételezi fel, úgy hogy minél fejlettebb ez — annál virágzóbb és rendezettebb az erdőgazdaság — okvetlenül kell hinnünk azt is, hogy: jóval fontosabb befolyása van a lakosság miveltégi állapotának az erdőgazdaság állapotára, mint emennek amarra. Amaz előzetes, — emez csak annak alapján jó létre.

És miután a kölcsönös viszonylat oly nagy dimenziókat idézhet elő, minő pl. egy lengyelországi vagy csikhavasalji és

ezekkel szemben egy badeni vagy württembergi viszonyok közt észlelhető, — még méltóbban megérdemli a bővebb megfigyelést.

Vegyük tehát az e tekintetben létező viszonyokat rendre, s vizsgáljuk az említett két tényezőnek egymás iránt való kölcsönös hatását :

1. Feltehető ugyan is, hogy valamely erdőlepte vidéket egészen miveletlen néposztály lakja, hol szintén lehet :

a) a lakosság száma oly csekély, miszerint csekély létfenntartási szükségletöket könnyen megszerezhetik a nélkül is, hogy e miatt az erdőket természetes ős állapotukból kivetköztetniök kellene. Pl. aránylag terjedelmes völgyek ölén laknak. Itt az erdőgazdaság is a legfejletlenebb állapotban van, a mi igen természetes is. Sőt nevetséges lenne időt s fáradságot pazarolni arra, miután az erdőgazdaság tárgyát képező kincsek elég nagy bőségben fordulnak elé a természet ölén.

Ily körülmények közt a lakosság miveletlen állapota tevőleges kárt az erdőgazdaságra nézve egyáltalában nem gyakorol. S állhatna fenn e viszony — ki tudja meddig — az erdőgazdaság még sem érezne tényleges kárt soha. De nem így áll ám, ha :

b) a miveletlen lakosság elszaporodása oly nagy, hogy már az ez által növekedett igények — szükségletek — kielégítése bizonyos mértékű munka és fáradság kifejezését igényli.

Ily körülmények közt — csodálatos! hogy — mindenütt az erdő ellen emeli romboló erejét az ember, hogy annak romjain küzdhessen létfenntartásáért.

Hogyan? tehát fával igyekszik az ember növekedett igényeit kielégíteni mindjárt kezdetben is.

Nem. Az igények kifejlődésének, szaporodásának bizonyos

fokozata van; a kielégítésért való küzdelem is e szerint bizonyos lépcsőkön megy keresztül!

Tisztán a népesedéssel nem a faszükséglet nő egyenes arányban; ennél sokkal egyenesebb és nagyobb arányban nő a kenyérszükséglet, (egy tűzhely mellett és egy fedél alatt miveletlen népnél 10, sőt több tag is megfér, de a kenyérdaraboknak száma annyi, a hány tag van). Amannak növekedéséhez bizonyos fejlettebb, miveltebb állapota is szükséges a lakosságnak, míg ennek növekvésére elég a pusztán számban való gyarapodás.

Mi természetesebb aztán az ilyen körülmények közt, hogy a kenyérfelhasználást szántás, vetés és marhatenyésztés által, nem pedig a fának értékesítése által igyekszik megoldani a fejletlen gondolkodású nép.

Ekkor kezd tehát a lakosság miveltégi állapota cselekvőleg hatni az erdőgazdaságra, s itt látjuk részünkről elérkezettnek az időpontot a népek közigazgatási életében, midőn az erdőgazdaság kérdése jogosan felmerülhet, midőn rendszerről szó lehet; mert itt vettetik el ugyyszólva a koczka, hogy később — ha a népesedéssel a miveltség is kezd kifejlenni, s a különféle igények szaporodnak, és a lakosság ezáltal utalva leendő a természet által nyújtott helyzetet lehető legjobban felhasználni a mesterség, tudomány s szorgalom igénybe vételével, — sirjon vagy örüljön-e előbbi gazdálkodási rendszere felett.

Rendesen úgy van, hogy egyfelől a fejletlen gondolkodási mód nem engedik meg azon két dolog felett még csak tétozáni is a népnek, hogy melyik lesz előnyösebb rá nézve, ha: mint erdőt kezelendő vidékét, vagy letarolva szántóföldet s rétet csinál belőle? Másfelől meg: ha belátná is az elsőnek hasznosabb voltát, hajlandóbb lesz mégis mindig az utóbbira állni már csak azon okoknál fogva is, mert az erdővagyon jól értékesíthetése bizonyos ügyességet, s legfőképp pedig anyagi befek-

tetést, — ugynevezett „áldozatot“ — igényel, és mégis sikeres volta sokkal messzebb jövőben s több fáradság után derülend ki, mint a mezőgazdaságnál. A jelen haszon pedig, ha mindjárt pillanatnyi is az, mindig csábitón tud hatni, főképp a miveletlen népnél!

Valamely vidék lakosságának kezdetbeli miveletlen állapota tehát akképp hat károsan a később kifejlődő erdőgazdaságra, hogy helyes ítéletképesség hiányában kiirtatnak az erdők ott is, hol csakis az erdőgazdaságnak van feltétlen jövője, a hol t. i. végül is arra kellend visszatérni. Hogy pedig ez mily sok baj és kár kútforrása, ki tudná leírni? — Mert ugyanis az erdővagyon az, mely a természet öléről épen átvéttelve, a tudomány és szorgalom által egyik legjövődelmzőbb és jótékonyabb hasznót képes hajtani mind a birtokos, mind pedig a környék lakosságának; de szintén az élő nemzedékre vagy jelenlegi lakosságra ép az aratást későn nyújtó erdővagyon a leghálátlanabb gazdasági tárgy, ha azt most kell telepíteni, vagy devastált állapotjából kiemelni.

A birtokos nem számíthat fáradságának, befektetett tőkéjének méltó gyümölcsére; a nép pedig a meddőnek látszó munkálatokért silányan díjaztatik, s nem is kap mindig elegendő munkát. Éghajlata erdő nélkül kietlen, kopár. Völgyeit árvizek dúlják, s az ennek folytán bekövetkezhető kenyér- és takarmányhiány mellett gyakran a szükséges melegség elé állítására is képtelen.

Mindezek számbavételével ma, midőn a társulás eszméit az államiságban annyira megtestesülve véljük lenni, s midőn némelyeknek hatalom adatott, sőt kötelességgel járó dolgukká tétetett a népek millióinak sorsát lehető legjobban vezetni, úgy a jelenre mint a távoli jövőre kihatólag; méltán bámulhatunk, ha valahol feltétlen erdőgazdaságra hivatott vidéken az erdőt

pusztulni látjuk azon oknál fogva, mert a nép miveletlen s nem látja be jövőbeli hasznát.

Ott volna rendén — magas állami hatalmak! — jó indultu hatalommal közbelépnetek, hol őserdőre látjátok a fejszét felemelni. Megbiráztatni kellene még mielőtt kettőt sujtott volna a fejsze: ha vajjon erdő maradjon-e az, daczára talán egy silányabb jelen, de dús és biztos jövőbeli haszonnak, vagy pedig: pusztuljon a földhátáról az, helyet adva egy hasznosabb s biztosabb gazdasági tárgynak? Ha valahol, úgy itt volna helyén egy kis fegyelem is a tudatlan népnek, oktatólag vezetvén őt a jónak forrásához s tanítván őt, hogy feltárni tudja az abban rejlő kincseket! Ilyenkor még mindig áldást hozó lehet az állami beleavatkozás, mert legázolatlan kész kincs értékesítéséről lévén szó, az hamar kifizeti magát. Ezzel pedig a legmakacsabb ellenszegülőt is leghamarább lehet capacitálni, ha t. i. mihamar biztos eredményt mutatnak elő!

Legnehezebb és siralmasb azonban az erdőgazdaság jelenlegi sorsa ott, hol:

c) a lakosság még mindig a miveletlenség színvonalán áll, de már az erdők állapota az eddig feltételezett bántatlan álláspontot túlhaladta. Hol t. i. az elszaporodott népnek miveletlenség és létfentartó ösztönéből eredt erdőpusztításokat feltartóztatni, a tisztán erdőtalajt valódi rendeltetésének átadni van hivatva az.

Ilyen a helyzet pl. ott, hol a miveltebb magánbirtokos, vagy nállunk legtöbbször az állam az észszerű elvek és a korkiválmalmainak engedve, rendszeres erdőgazdaságot akar meghonosítani oly miveletlen nép közt, mely már az előbbi rendezetlenebb viszonyok alatt megkóstolá az irtások pár évi dús-termő képességét, s viszonyai már kezdetek mezőgazdasági irányban fejlődni, s azon jóindultu szándékkal van mindnyájuk eltelve, hogy az évenként meggyűrűzött vagy ledöntött, s

igy halomra égetett erdők talaját felfogja túrognai rendre, zabot s burgonyát termelgetve abban. Itt érezhetni leginkább a lakosság míveltségi állapotának befolyását az erdőgazdaságra.

Minél miveletlenebb nép veszi körül az erdőbirtokos erdejét — a fenjelzett hajlamokkal — annál inkább ki van téve erdeje a bosszúból eredő pusztításoknak, annál nehezebb annak megvédése. De hát még az ujitás akár természetes, akár mesterséges uton? Minden erdőtől tisztán álló helyhez egy-két (azt teremtetett) kéznek tulajdon joga kap, megszokták már ők azt magokénak tekinteni; s minden ezután megtisztuló tért is sajátképen arra vélnek rendeltetve lenni, hogy azon egyelőre marhájok szabadon legeljen; s esetleg annak alkalmas dűlőit egy-két évre felszántogatni is hajlandók lennének. Van ám baj ilyen helyt a fiatalosokat tilalomban tartani! A legjobb esetben is csak a legszigorubb (kegyetlenséggel határos) fegyellemmel érhetni el ezt, minek folytán aztán csak nő az ellenszenv és gyűlölet erdőbirtok, birtokos és kezelő személyzete ellen; ellenkező esetben pedig a földig való leétetés bizonyos „csak azért is!” (mert új erdőt remélnék létrejönni ott, mielőtt még termő erejével nekik megadózott volna a terület). Mindkét esetben meg van a kilátás kiszámíthatlan mennyiségű káros következményre.

Érthető ugyanis aztán, hogy a lakosság kelletlenül megy az erdei munkába, legfőlebb éhség-, vagy egyéb kényszernek engedve.

Az erdőbirtokosnak tehát vagy idegen drága munkásokkal kell erdei munkáját végeztetnie, mi egy ilyen feltételezetten megrongált erdőbirtok első berendezésénél, hol egyéb szintén elkerülhetlen munkálatok úgy is elég és nagy befektetést igényelnek, talán soha és sehol se fizetné ki magát, vagy pedig, a helybeliek kelletlen, lelkiismeretlen és értelmetlen munkájával kell beérnie, a mihez természetesen a munkabére-

ket is arányitnia kellene, ugyannyira, hogy ennek folytán a lakosság rendes életszükséglete némelykor aligha kikerül; mivel karöltve jár aztán az elszegényedés szülte tömérdek baj, köztük a még nagyobb erkölcsi sülyedés. Vegyük még mindezekhez hozzá azon visszahatást, mit a lakosság ily szerű miveletlen állapota a birtokos által közzéjük helyezett tiszti személyzet anyagi és szellemi állapotára gyakorol.

Ezeknek már az állások által feltételezett miveltebb állapotból eredő szükségletök több igényekre terjed ki. Ezt megszerezni már csakis aránytalanul nagyobb áldozattal tudják, mint azok, kik miveltebb nép közt lakva, közvetlen közelben lelhetnek meg mindent. Önként következik tehát, hogy az ily helyre jutott személyzetet vagy jobban kellene javadalmazni, daczára annak, hogy tevékenységek csekélyebb jövedelmet képes a másokéval szemben felmutatni; mi a mennyire visszás alkalmazása lenne azon általánosan ismert elvnek, hogy a munkára fordított kiadás arányban álljon a munka által behozott jövedelemmel, ép annyira szemetszuró is talán, de mindenesetre az erdőgazdaság jövedelmezőségének rovására lenne, vagy pedig aránylag a gyengébb erőket kellene ily helyt alkalmazni, a mi megint a dolog természetével ellenkeznék, miután ép ily helyt vannak a „fogasabb“ kérdések, miknek megoldása jó erőket kíván, ellenesetben az erdőgazdaság sikere lenne kockáztatva.

Vagy pedig: emberek lévén a tiszték is, elkerülhetlennek vélt szükségletök megszerzése után törekedve, mellékes dolog leend előttök az erdőgazdaságnak általános sikert s jövedelmezőséget biztosítani, hanem annál inkább fognak a saját jólétök előmozdítására szolgáló anyagiak megszerzése után járni. S ezen iránynak indokolt és helyes voltát képesek (vagy legalább hajlandók) lesznek kimagyarázni azon mostoha körülményből, mely közzé más hasonlókhöz képest önhibájokon kívül jutottak. S ez elég indok leend arra, hogy helytelen

törekvésökre a jogosultság köntösét felöltsek — legalább saját lelkiismeretök előtt.

Szóval, az erkölcsi sülyedés alapja meg van vetve ezáltal náluk is : becsületszó, eskü és a javadalalmazás előismerete mellett, hű kezelés végett elvállalt megszámlálhatlan vagyonban való ellenőrizhetlen gazdálkodások közben a megbízót szándékosan, öntudatosan megröviditik céljaiban. S ha már ez nem lesz nézetök szerint mocskos és meg nem engedhető vétség, hogy lenne az akkor egy harmadik személy érdekeinek saját hasznokért való felhasználása, t. i. egy olyan harmadiknak, ki iránt semmi fogadalmaik nincsenek. S ha van valahol erre alkalmas harmadik személy, a fenn jelzett körülmények közt akad az leginkább. Ott van az olvasni, írni, számolni nem tudó lakosság, ki létfenntartása céljából gyakran rájok van utalva, kit megrövidíteni még csak nem is időrabló munka, fejtörő pedig éppen nem. „Szemesé a világ“ gondolják magokban.

Hogy mindezen körülmények annál nagyobb mértékben előjönnek, minél miveletlenebb az erdőgazdaság vidéke, s hogy ez csakis ily helyt jöhet elő (mert itt egyebek mellett még az is hozzá járul, hogy a közvélemény egy számításba nem vehető nulla, míg másutt, miveltebb helyeken tevőleges mennyiség, s tehát mindig nyom valamit a latban). S hogy ily körülmények közt az erdőgazdaságnak 100 eset közül 99 esetben nem lehet sikere, a dolog természetéből következik.

S mindezen bajok s hátrányok hatványozódott mennyiségben sujtják az erdőgazdaságot ott, hol

d) az erdő és erdőgazdaság iránti helyes fogalom csak keveseknél érlelődött szintén annyira, (vagy talán egy nagyobb hatalom befolyásának eredménye az,) hogy erdőgazdaság rendeztessék be; hol tehát a nagy tömeg szintén téves nézetekkel bír az erdővagyon tulajdonsága és

használhatósága felől, és hozzá még a gazdaság tárgyát képező erdők is elvitázhatlan közös birtokot képeznek. (Ilyenek honunkban a községi s más ugynevezett compossesorátusi erdők.)

Itt! hol a képzelt jogosultság helyett az elvitázhatlan, de körül nem irt jog lép fel miveletlen avagy félmivelt emberek képében, gyűjti meg még igazán a bajt! Az emberi természetben rejlő haszonlesés, az osztozkodhatnáság, a kapzsiság képében nyilvánul. Igyekszik mindenki saját részét jó ideje korán kivéve, teljes biztosságban látni azt. S ennek nincsen vége-hossza, s az ebben megakadályozni akaró tisztí személyzet, mely ezt tenni köteles, ha becsülettel akar az elvállalt kötelemnek megfelelni, s mely az erdőgazdaságot sikeressé, jövedelmezővé tenni van hivatva, saját pénzen* tartott jogfosztónak tekintetik. Hogy mindezek folytán a fentebb megjelölt eredmények fokozódott mérvben következnek be, önként értetődik.

Mindezen körülményekkel szemben mennyivel előnyösebb az erdőbirtokos helyzete, mennyivel inkább biztosítva van az erdőgazdaság jövedelmezősége ott, hol a lakosság a miveltség megfelelő fokára emelkedett!

(Folyt. köv.)

Nagy Gyula.

Új erdészeti iskola.

(B.) Hoffmann Sándor vallás- és közoktatási minisiteri titkár Budapesten a czélból, hogy a magán-erdőbirtokosok számára minél több kezelő-erdész képeztessek, magán-szakiskolát szándékozáván alapítani, ez iránt tervet készített, melyet a vallás- és közoktatási minisiter a földmivelési minisiternek aján-